

Πώς και γιατί ο Τίτο δημιούργησε την «Λαϊκή Δημοκρατία της Μακεδονίας»

Josip Broz Tito

Η δημιουργία από τον Τίτο, στις 2 Αυγούστου 1944, της “Ομόσπονδης Λαϊκής Δημοκρατίας Μακεδονίας” αποτελούσε, όπως από πολλές πηγές προκύπτει, ακόμη και γιουγκοσλαβικές, μέρος των μεγαλοκρατικών επιδιώξεων του γιουγκοσλάβου ηγέτη για την υλοποίηση του ονείρου του σχετικά με τη σύσταση, υπό την ηγεσία του φυσικά, της “Νοτιοσλαβικής Ομοσπονδίας”, στην οποία θα περιλαμβάνονταν εκτός της Γιουγκοσλαβίας η Βουλγαρία, η Ελλάδα και η Αλβανία.

Από την άλλη πάλι πλευρά αναθερμαινόταν, υπό τις ευλογίες του Στάλιν, το παλιό σχέδιο της Κομιντέρν για την ίδρυση της “Βαλκανικής Ομοσπονδίας”, σχέδιο που

τόσο ακριβά το πλήρωσε το ΚΚΕ. Και εκείνη την εποχή, που εξυφάνονταν όλα αυτά τα σχέδια, ο Τίτο ήταν το αγαπημένο παιδί του πανίσχυρου σοβιετικού ηγέτη και του ΚΚΣΕ. Το τηλεγράφημα του Τίτο προς τον Στάλιν, που βρέθηκε στα αρχεία του Κ.Κ. Βουλγαρίας, όπου ο πρώτος ρωτά “ποιο είναι σήμερα το στήριγμα της Σοβιετικής Ένωσης στην Ευρώπη” και δίνει μόνος του την απάντηση “η Γιουγκοσλαβία” τα λέει όλα. (1)

Ας δούμε όμως τα γεγονότα που προηγήθηκαν από την ίδρυση της “Λ. Δ. Μακεδονίας”.

Κυρίως λόγω της ανομοιογενούς σύνθεσης των πληθυσμών που κατοικούσαν στο έδαφος της γιουγκοσλαβικής Μακεδονίας, της ακαθόριστης εθνικότητάς τους (μουσουλμάνοι, Σέρβοι, Αλβανοί, Ρομ, Έλληνες, Βούλγαροι κτλ.) αλλά και της έντονης δραστηριότητας των φιλοβουλγαρικών στοιχείων ήταν εξαιρετικά ισχυρή η δύναμη της περιφερειακής επιτροπής Σκοπίων του Κ.Κ. Γιουγκοσλαβίας.

Ο ίδιος ο Γιόσιπ Μπρος-Τίτο σε ένα γράμμα που στέλνει από το Παρίσι στον Γκιόργκι Δημητρόφ το 1938 τού αναφέρει ότι αντίθετα με ό,τι συνέβαινε στις άλλες οργανώσεις του Κ.Κ.Γ. στη γιουγκοσλαβική Μακεδονία οι τοπικές οργανώσεις είναι ασύνδετες μεταξύ τους, ενώ δεν υπάρχουν ούτε καν

καθοδηγητικά στελέχη!

ΚΟΜΜΟΥΝΙΣΤΙΚΟ ΚΟΜΜΑ ΧΩΡΙΣ... ΚΟΜΜΟΥΝΙΣΤΕΣ

“Τώρα σε όλες τις περιοχές της Γιουγκοσλαβίας”, έγραφε ο Τίτο, “υπάρχουν κομματικές οργανώσεις που συνδέονται με την καθοδήγηση. Μόνο στη Μακεδονία η υπόθεση αυτή δεν έχει τακτοποιηθεί ακόμη, παρότι υπάρχουν τοπικές οργανώσεις, οι οποίες όμως δεν συνδέονται ούτε μεταξύ τους ούτε με την καθοδήγηση της περιοχής. Οι συνθήκες και εκεί είναι πολύ καλές, αλλά δεν υπάρχουν καθοδηγητικά στελέχη από την ίδια τη Μακεδονία. Είναι απαραίτητο το ζήτημα αυτό να λυθεί όσο μπορεί πιο σύντομα”. (2)

Για να ξεπεραστούν όλες αυτές οι δυσκολίες που υπήρχαν στη δράση του Κ.Κ.Γ. σε αυτήν την ανομοιογενή περιοχή, ο Τίτο προσανατολιζόταν από νωρίτερα ακόμη στη δημιουργία Κ.Κ. Μακεδονίας, που ως τμήμα του Κ.Κ.Γ. θα προσπαθούσε να συσπειρώσει κυρίως το σλαβικό στοιχείο της περιοχής στις γραμμές του. Έτσι η 4η Συνδιάσκεψη του Κ.Κ. Γιουγκοσλαβίας, που συνήλθε το Δεκέμβριο του 1934 στη Λιουμπλιάνα, αποφάσισε στο πλαίσιο του Κ.Κ. Γιουγκοσλαβίας να δημιουργηθούν Κ.Κ. Κροατίας και Κ.Κ. Σλοβενίας και στη συνέχεια Κ.Κ. Μακεδονίας. (3)

Η ίδρυση όμως του χωριστού Κ.Κ. Μακεδονίας θα γίνει εννέα χρόνια αργότερα από τον Τέμπο, το Μάρτιο του 1943. Μία πράξη που στην ουσία απέβλεπε άμεσα στην απόσπαση της πλειοψηφίας του πληθυσμού από την επιρροή της Βουλγαρίας, που στο μεταξύ είχε καταλάβει τα εδάφη της Μακεδονίας του Βαρδάρη, όσο και στη δημιουργία γιουγκοσλαβόφρονου πολιτικού φορέα της αντίστασης στη γιουγκοσλαβική Μακεδονία για την εδραίωση της γιουγκοσλαβικής κυριαρχίας σε αυτό το χώρο που συνέχιζε να διεκδικεί η Βουλγαρία, υποστηριζόμενη και από την ΕΣΣΔ.

Ήδη είχε σημειωθεί η κατάληψη από τη Βουλγαρία με βάση τη συμφωνία της με τη Γερμανία της γιουγκοσλαβικής Μακεδονίας, στην οποία οι αρχές κατοχής εφάρμοζαν εκτεταμένο σχέδιο εκβουλγαρισμού, ανάλογο με αυτό που είχε επιβληθεί και στην ελληνική ανατολική Μακεδονία.

Τα πράγματα για τις βουλγαρικές αρχές κατοχής στη γιουγκοσλαβική Μακεδονία ήταν, φαίνεται, πολύ πιο απλά απ’ ό,τι στην ελληνική Μακεδονία και η αντίσταση που συνάντησαν ελάχιστη. Σε αυτό συνέβαλαν τόσο η γλώσσα όσο και η συνείδηση του σλαβικού πληθυσμού που κατοικούσε στην περιοχή.

Είναι χαρακτηριστικό ότι μετά την εισβολή των βουλγαρικών στρατευμάτων στην περιοχή των Σκοπίων ολόκληρη η Περιφερειακή Επιτροπή “Μακεδονίας” του Κ.Κ. Γιουγκοσλαβίας, με επικεφαλής το γραμματέα της Μεθόδιο Σάρλο-Σάτοροφ, δήλωσε ότι εγκαταλείπει το Κ.Κ.Γ. και ότι στο εξής ανήκει στο Κ.Κ. Βουλγαρίας. Ο

Τίτο, για να αναπληρώσει το κενό που δημιουργήθηκε, προχώρησε στην ίδρυση, τον Αύγουστο του 1941, στη γιουγκοσλαβική Μακεδονία νέας περιφερειακής επιτροπής του Κ.Κ.Γ., με γραμματέα της τον Λαζάρ Κολισέφσκι. Παρ' όλα αυτά όμως οι κομμουνιστές της περιοχής, στελέχη και μέλη, εξακολουθούσαν να αναγνωρίζουν μόνο την παλιά περιφερειακή επιτροπή και να θεωρούν ότι ανήκουν στο βουλγαρικό και όχι το Γιουγκοσλαβικό Κ.Κ. Και χρειάστηκε κατόπιν αυτού ο Τίτο, το Σεπτέμβριο του 1941, να αποκηρύξει δημόσια τον Σάρλο, ο οποίος δεν ήταν και τυχαίος: Υπήρξε από τα πλέον γνωστά στελέχη της κομμουνιστικής διεθνούς και είχε μεταβεί στην περιοχή των Σκοπίων, για να αναλάβει την καθοδήγηση της Περιφερειακής Επιτροπής "Μακεδονίας" του Κ.Κ.Γ. με απόφαση της Εκτελεστικής Επιτροπής της Κομιντέρν.

Η ΑΠΟΣΤΟΛΗ ΤΟΥ ΤΕΜΠΟ

Η κατάσταση άλλαξε μόνο προς το καλοκαίρι του 1943, όταν ο Τέμπο, που στάλθηκε στα Σκόπια από τον Τίτο στις αρχές εκείνου του χρόνου, άρχισε να προπαγανδίζει τη νέα θέση του Κ.Κ.Γ., που θεωρούσε τους "Μακεδόνες" ως μία νέα ισότιμη εθνότητα μεταξύ όλων των άλλων εθνοτήτων που κατοικούσαν στη Γιουγκοσλαβία. Εκείνο το καλοκαίρι του 1943 άρχισαν να οργανώνονται και τα πρώτα ανταρτικά τμήματα στη γιουγκοσλαβική Μακεδονία και με πολύ μικρό αριθμό παρτιζάνων (σε μία εποχή που στην ελληνική Μακεδονία είχε φουντώσει το εθνικοαπελευθερωτικό κίνημα και χιλιάδες αντάρτες στελέχωναν τον ΕΛΑΣ) δημιουργήθηκε ο "Λαϊκός Απελευθερωτικός Στρατός Μακεδονίας" (ΛΑΣΜ).

Τον Οκτώβριο του 1943 το Γενικό Στρατηγείο του ΛΑΣΜ με μανιφέστο του προς το "μακεδονικό λαό" διακήρυξε τα ακόλουθα ως σκοπό του απελευθερωτικού αγώνα:

"Θα εργαστούμε, ώστε μαζί με όλους τους λαούς της Γιουγκοσλαβίας να δημιουργήσουμε την αδελφική Ένωση των Νοτιοσλαβικών Λαών, παίρνοντας υπό την αδελφική προστασία μας και τον αδελφικό βουλγαρικό λαό... Ποτέ ως τώρα, μακεδονικέ λαέ, δεν βρισκόσουν σε καλύτερη κατάσταση και δεν είχες τόσο πολλούς συμμάχους για την πραγματοποίηση του μακροχρόνιου ιδεώδους σου, την ένωση της Μακεδονίας" (4-υπογραμμίσεις του πρωτοτύπου).

Έναν μήνα αργότερα, το Νοέμβριο του 1943, με αφορμή την 26η επέτειο της Οκτωβριανής Επανάστασης η Κ.Ε. του Κ.Κ.Γ. απηύθυνε προκήρυξη, στην οποία μεταξύ άλλων τόνιζε:

"Σέρβοι, Κροάτες, Σλοβένοι, Μαυροβουνιώτες, Μακεδόνες! ...Ενώστε ακόμη πιο πολύ τις δυνάμεις σας στις τελευταίες μάχες. Κρατάτε σφιχτά τα όπλα, πραγματοποιήστε με αυτά όλα τα εθνικά και δημοκρατικά δικαιώματά σας.

Σφυρηλατείτε αποφασιστικά με τα πυρά των όπλων σας τη νέα δημοκρατική Γιουγκοσλαβία των ισότιμων λαών, λίκνο της αδελφικής ομόσπονδης κοινότητας των νοτίων Σλάβων”. (5)

Στην έκθεσή του προς την Κ.Ε. του Κ.Κ. Γιουγκοσλαβίας ο απεσταλμένος της στη Μακεδονία-Κόσοβο-Μετόχιε εξηγεί την καθυστέρηση ανάπτυξης του ανταρτοπόλεμου στη Γιουγκοσλαβική Μακεδονία με τη “φραξιονιστική πάλη” που είχε αναπτυχθεί το 1942-1943 στην κομματική καθοδήγηση της Γιουγκοσλαβικής Μακεδονίας και την αποδίδει στη γραμμή που εφάρμοζε κάτω από την επίδραση του αντιπροσώπου του Βουλγαρικού Κομμουνιστικού Κόμματος, ο οποίος είχε σταλεί εκεί έπειτα από απόφαση της Κομμουνιστικής Διεθνούς.

“Η γραμμή που εφάρμοζε κατά τον Σβετοζάρ Βουκμάνοβιτς-Τέμπο εκείνη η καθοδήγηση ήταν ο προσανατολισμός προς δημιουργία ανεξάρτητης Μακεδονίας ως ξεχωριστού κράτους στα Βαλκάνια και δεν προέβλεπε άμεση δυνατότητα μεγάλης ανάπτυξης ‘μακεδονικών’ αντάρτικων τμημάτων στη Μακεδονία, που κατεχόταν από βουλγαρικά στρατεύματα. Το Μακεδονικό Κ.Κ. είχε υπαχθεί στο Βουλγαρικό Κ.Κ. Ο Τέμπο άλλαξε τη γραμμή εκείνη και πέτυχε να υιοθετηθεί η γραμμή της ‘ελεύθερης Μακεδονίας’ στο πλαίσιο της μεταπολεμικής Γιουγκοσλαβικής ομοσπονδιακής κοινότητας. Από την τελευταία δεν αποκλειόταν ούτε η Βουλγαρία, ενώ προβλεπόταν η σύμπραξη όλων των βαλκανικών λαών. Με αυτό το πνεύμα στη θέση της Περιφερειακής Επιτροπής Μακεδονίας του Κ.Κ.Γ. συγκροτήθηκε Κεντρική Επιτροπή του Κ.Κ. Μακεδονίας ως τμήματος του Κ.Κ. της Γιουγκοσλαβίας, ελεγχόμενου από αυτό. Στο πλαίσιο αυτό πρέπει να εξεταστεί και η πρόταση για συγκρότηση βαλκανικού στρατηγείου ανταρτών”, επισήμανε ο Πέτρος Ρούσος. (6)

Η ΣΥΝΟΔΟΣ ΤΟΥ ΓΙΑΙΤΣΕ

Στις 29 Νοεμβρίου 1943 συνήλθε στο Γιαίτσε η δεύτερη σύνοδος της Αντιφασιστικής Συνέλευσης Λαϊκής Απελευθέρωσης Γιουγκοσλαβίας (ΑΣΛΑΓ), η οποία έλαβε την απόφαση να ανακηρύξει τη Γιουγκοσλαβική Μακεδονία επίσημα ως ομοσπονδιακό κράτος, συστατική ισότιμη μονάδα της Ομόσπονδης Γιουγκοσλαβίας. Δεδομένου δε ότι στη Γιουγκοσλαβική Μακεδονία δεν υπήρχαν ούτε εθνικοαπελευθερωτική οργάνωση ούτε εθνικοαπελευθερωτικές επιτροπές και συμβούλια ούτε προοπτική για σύγκληση “Αντιφασιστικού Συμβουλίου Λαϊκής Απελευθέρωσης Μακεδονίας”, η απόφαση ανακηρύσσει “κύριο όργανο λαϊκής εξουσίας” στην περιοχή των Σκοπίων την “Επιτροπή Πρωτοβουλίας για τη σύγκληση Αντιφασιστικού Συμβουλίου Λαϊκής Απελευθέρωσης Μακεδονίας” (ΑΣΛΑΜ). (7)

Η “Επιτροπή Πρωτοβουλίας για τη σύγκληση του ΑΣΛΑΜ”, που στην αρχή ονομάστηκε “Επιτροπή Δράσης”, αν και σχηματίστηκε τον Οκτώβριο του 1943, τελικά άρχισε να παρουσιάζεται μόλις την άνοιξη του 1944 με πρόεδρό της τον Μετόντι Αντόνοφ-Τσέντο και γραμματέα της τον Κίρο Γκλιγκόροφ, τον κατοπινό πρώτο πρόεδρο της “Δημοκρατίας Μακεδονίας”.

Στις 6 Μαΐου 1944 η “Επιτροπή Πρωτοβουλίας” και το “Γενικό Στρατηγείο Ανταρτών Μακεδονίας” σε κοινή συνεδρίασή τους καθόρισαν την αντιπροσωπεία που επρόκειτο να μεταβεί στο στρατηγείο του Τίτο, στο Βις, για να του εκθέσει την κατάσταση και να συμφωνήσει στη λύση του “Μακεδονικού Ζητήματος”. Στην αντιπροσωπεία μετείχαν οι Μετόντι Αντόνοφ-Τσέντο, Μάνε Τσούτσκοφ και Κίριλ Πετρούσεφ και στις οδηγίες που της δόθηκαν αναφέρονταν:

“1. Να εξεταστεί σε συμφωνία με τα ανώτατα σώματα της Ομόσπονδης Γιουγκοσλαβίας και σε αρμονία με τη διεθνή κατάσταση το κύριο πρόβλημα του μακεδονικού αγώνα -το ζήτημα της πλήρως ενωμένης Μακεδονίας.

Η αντιπροσωπεία που εκλέχθηκε εξουσιοδοτείται να απευθυνθεί προς το μακεδονικό λαό στην Ελλάδα και τη Βουλγαρία και να τον καλέσει να προχωρήσει στον αγώνα εναντίον των κατακτητών, και εάν το επιτρέπει η διεθνής κατάσταση, να εκδοθεί προκήρυξη προς το μακεδονικό λαό στη Βουλγαρία και την Ελλάδα, με την οποία να προσκαλείται να προσχωρήσει στον αγώνα που διεξάγει ο μακεδονικός λαός στη Γιουγκοσλαβία”. (8) Επρόκειτο δηλαδή για μία καθαρή πρόσκληση στον αγώνα για την ένωση της Μακεδονίας, φυσικά υπό την ηγεμονία του Τίτο και των υπερεθνικιστών των Σκοπίων.

Ο Τίτο δημιουργεί κράτος

Στις 2 Αυγούστου 1944, στο μοναστήρι Πρόχορ Πτσίνσκι, συνήλθε η ιδρυτική σύνοδος του “Αντιφασιστικού Συμβουλίου Λαϊκής Απελευθέρωσης Μακεδονίας” (ASNOM). Στο “άρθρο 1” της απόφασης του ASNOM ορίζεται:

“Στηριζόμενοι στην κυρίαρχη θέση και στο δικαίωμα της αυτοδιάθεσης του λαού της Μακεδονίας, του οποίου πιστοί ερμηνευτές είναι οι αντιπρόσωποι σε αυτό το συμβούλιο και σύμφωνα με τις αποφάσεις της 2ης συνόδου του ASNOM στο Γιάιτσε στις 29 Νοεμβρίου 1943 το Αντιφασιστικό Συμβούλιο Λαϊκής Απελευθέρωσης Μακεδονίας (ASNOM) ιδρύεται ως ανώτατο νομοθετικό και εκτελεστικό αντιπροσωπευτικό σώμα της Μακεδονίας και του Μακεδονικού κράτους, ως ισότιμης ομοσπονδιακής ομάδας της δημοκρατικής ομόσπονδης Γιουγκοσλαβίας”.(9)

Στο “μανιφέστο προς το μακεδονικό λαό” που εξέδωσε το ASNOM μεταξύ άλλων τονιζόταν πως:

“...Ως τμήμα της νέας δημοκρατικής και ομόσπονδης Γιουγκοσλαβίας ο μακεδονικός λαός αποβαίνει σύμμαχος των νικητριών μεγάλων δυνάμεων.

Εκκινώντας από τα αιώνια ιδεώδη του μακεδονικού λαού, η πρώτη μακεδονική λαϊκή εθνοσυνέλευση διακηρύττει μπροστά σε όλο τον κόσμο τη δίκαιη και ακλόνητη θέλησή της ‘Για την ένωση ολόκληρου του μακεδονικού λαού’ (σ.σ. τα κεφαλαία του πρωτοτύπου) σύμφωνα με τις αρχές του δικαιώματος της αυτοδιάθεσης. Με αυτό θα τεθεί τέρμα στη δουλεία του μακεδονικού λαού σε όλα τα τμήματά του και θα δημιουργηθούν οι προϋποθέσεις για ειλικρινή αλληλεγγύη και ειρήνη μεταξύ των βαλκανικών λαών.

Μακεδόνες υπό την κυριαρχία Βουλγαρίας και Ελλάδας.

Η ένωση ολόκληρου του μακεδονικού λαού εξαρτάται από τη δική σας συμμετοχή στο γιγαντιαίο αντιφασιστικό μέτωπο. Μονάχα με τον αγώνα θα αποκτήσετε το δικαίωμα της αυτοδιάθεσης και ένωσης ολοκλήρου του μακεδονικού λαού υπό τη στέγη της Γιουγκοσλαβίας του Τίτο, η οποία απέβη ελεύθερη κοινότητα ελευθέρων και ισότιμων λαών”. (10)

Με βάση αυτό το σχέδιο, που καθορίστηκε από το στρατηγείο του Τίτο (“Πρακτικό”), η Γιουγκοσλαβία εκβίασε το σχηματισμό στις μονάδες του ΕΛΑΣ των δύο σλαβομακεδονικών ταγμάτων (Βίτσι και Καϊμακτσαλάν) τον Ιούλιο και Αύγουστο 1944. Φαίνεται ότι η ηγεσία του ΕΑΜ-ΕΛΑΣ αντιλήφθηκε εγκαίρως τον κίνδυνο και πήρε αυστηρά μέτρα επιτήρησης και περιορισμού των αυτονομιστικών δραστηριοτήτων, οπότε πάλι με εντολή από τη Γιουγκοσλαβία σκηνοθετήθηκαν στο δεύτερο δεκαήμερο του Οκτωβρίου 1944 η “εξέγερση” και το πέρας των δύο ταγμάτων του ΕΛΑΣ στα Σκόπια και την οργάνωσή τους εκεί σε ταξιαρχία του γιουγκοσλαβικού στρατού.

1. Κ.Κ. Βουλγαρίας, Κεντρικό Κομματικό Αρχείο, Φ. 145-5 α.ε. 1498
2. Γιόσιπ Μπρος Τίτο Άπαντα, “Γράμμα στον Δημητρόφ από το Παρίσι 8-8-1938”, τόμος 4, Βελιγράδι 1977
3. ΙΑΚΡJ, τ.2, Βελιγράδι 1949, σ. 231
4. ΙΑΚΡJ, τ.7, Βελιγράδι 1951, σ.259-260
5. ό.π. σ. 276
6. Πέτρος Ρούσος Η Μεγάλη Πενταετία, Αθήνα 1976, τ.Α΄, σ. 380-381 και Έκθεση Σβετοζάρ Βουκμάνοβιτς-Τέμπο προς την Κ.Ε. του Κ.Κ. Γιουγκοσλαβίας, 8 Αυγούστου 1943, Ιζβόρι ζα Οσλομποντίτελνατα βοϊνά ί ρεβουλούτσιγια βο Μακεντόνια, τ. 1, “Κνίγα βτόρα”, Σκόπια 1968, σ. 183-205
7. ΙΑΚΡJ, τ. 7, σ. 283
8. AM, ASNOM Dokumenti, τ.1, βιβλίο 1, Σκόπια 1984, σελ 91.

9. DOKUMENTI, Za Borbata Na Makedonskiot Narod Za Samostojuost I Za Nacionalna Drzana, τ.2, Σκόπια 1981, σ. 590.

10. DOKUMENTI 609-610

Πηγή: makthes.gr (από το βιβλίο του δημοσιογράφου Σπύρου Κουζινόπουλου “Τα παρασκήνια του Μακεδονικού ζητήματος”)